

Recreatiedrukte Hunebedden Havelte

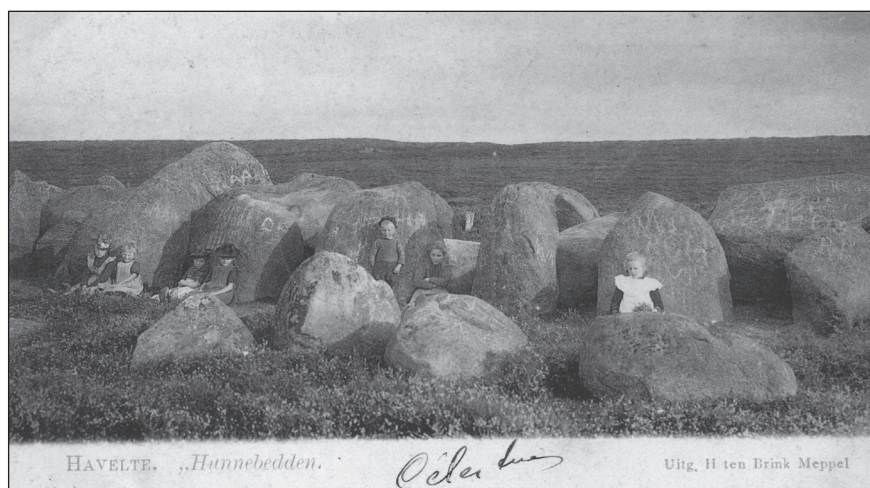
Het Darper Hunebed

Een van de eerste ansichtkaarten uit het begin van de 20 e eeuw. Het hunebed is nog niet gerestaureerd. Fotocollectie Bart Buiter

De hunebedden van Havelte worden naast het hunebed in Borger, het meest bezocht in Drenthe. En het is niet voor niets, dat deze reuzenstenen als eerste genoemd worden in de canon van Drenthe. De stenen hebben een grote aantrekkingskracht, niet alleen voor de wetenschap, maar vooral voor de toerist. En dat geldt zeker voor het grote hunebed D 53 op de Havelterberg.

Na een ongelukkige val van een kind opperde de directeur van het Hunebedcentrum in Borger, Hein Klompmaker, dat hunebedden wellicht beter kunnen worden afgeschermd met een hek of een touw. Professor Daan Raemaekers uit Groningen geeft daarover zijn mening in het Dagblad van het Noorden en stelt dat "Hunebedden zorgen voor een historische en esthetische ervaring en waar je vooral geen hek omheen moet zetten".

Dat hunebedden altijd al tot de verbeelding spreken blijkt uit de vele ansichtkaarten die zijn uitgegeven. Vanaf begin negentienhonderd komen we ze reeds tegen, zwart wit of ingekleurd. De hunebedden van Havelte worden in die begintijd vooral uitgegeven door H. ten Brink uit Meppel. De verkoop van kaarten brengt inkomsten voor de lokale middenstand en hotels en promoten Drenthe als toeristenprovincie.

Picknickplek.

De hunebedden zijn altijd al een toeristische attractie geweest en al in de jaren dertig maakten sommigen zich daar zorgen over. Zo schrijft M.G. Warffemius in 1932 in een boekje Hunebedden en Grafheuvels, het volgende:

„ Bezoek het Havelter hunebed nu eens op een mooie Zondag in de zomer. Als ge het dan treft als ik, dan vindt ge er een auto tot binnen de krans gereden. Een groep schreeuwende kinderen speelt naloper-tje over de dekstenen. Mama 's en papa's zitten aan de voet, tegen de zijstenen geleund en verspreiden papieren, bananenschillen, olienoten-doppen, zilverpapier, sigartendoosjes om zich heen. De oudste zoon, die een foto-toestel gekregen heeft, neemt een allerleukste kiek van het huiselijk tafereeltje en werpt achteloos het zwart-oranje papiertje van het filmpak bij de vele, die er al rond dwarrelen. Een ander beschaafd mens is bezig met een scherpe steen enkele letters op het monument te krassen.

De hunebedden zijn vanaf het begin van de 20 eeuw een grote trekpleister, ook voor de jeugd van het Schier. Namen werden door de bezoekers in de grote stenen gekrast. Deze foto is uit 1904.

Fotocollectie Wim van der Wijk

Zo gebruikt de mens van onze hoge beschaving zijn gemeenschappelijke eigendommen. Als gij, wandelaar, de gewijde grond, de grond die onze eerste verheffing zag, betreedt, toon dan uw beschaving. Het monument wordt gebruikt voor speeltuin of café-terras. Ge denkt misschien, dat ik overdrijf, omdat gij bij uw bezoek het terrein in een vrij ordelijke staat hebt aangetroffen. Dan zijt ge waarschijnlijk juist bij de hunebedden geweest enige dagen nadat een troep A.J.C.ers, die op de Havelteberg een kamphuis bezitten, een middag van hun kampweek hebben gegeven om het terrein te reinigen. n' Enkele keer per jaar dalen deze jongens en meisjes de berg af, voorzien van een grote mand en verzamelen alle moderne beschavingsoverblijfselen.”

Op deze foto uit 1931, wordt het grote hunebed schoongemaakt door de jongeren van de Arbeiders Jeugd Centrale die op kamp zijn in het Hunehuis. De beide hunebedden worden door hen jaarlijks gereinigd met schop en hark aan het eind van het seizoen.

Fotocollectie mevr. M. Burgers-Molendijk

Professor Raemaekers stelt in zijn boven aangehaald artikel dat Hunebedden ons een *tijdreis* bezorgen. Het begin van onderstaand gedicht uit de jaren dertig getuigt daarvan:

Het Darper Hunnebed

De Chocolate-koopman zit te mijm'ren op een steen,
Er is thans geen publiek, hij is geheel alleen.

En stilte heerscht alom: geen menselijke stemme treft zijn oor.

Alleen zoo nu en dan 't gekweel van 't voog'lenkoor.

Daar heeft hij nu zijn koopwaar neergezet.

En nu hij daar zoo zit geheel alleen,

Nu dwalen zijn gedachten naar vervlogen tijden heen,

Naar tijden, toen op dit gedeelt' van 't wereldrond

De bodem, zoo hij nu bestaat, nog niet bestond,

Van uit het Noorden kwamen drijven

Groote ijsmassa's met zand en grint en steen,

En wat niet smelten kon, dat moest hier liggen blijven.

Maar weinig verder dreef dat al naar 't Zuiden heen.

Gevormd werd ook die heuvelrug.

Maar niet in eene dag, het ging nog niet zoo vlug.

En groote brokken steen uit midden Zweden,

Die met de gletchers van de bergen gleden,

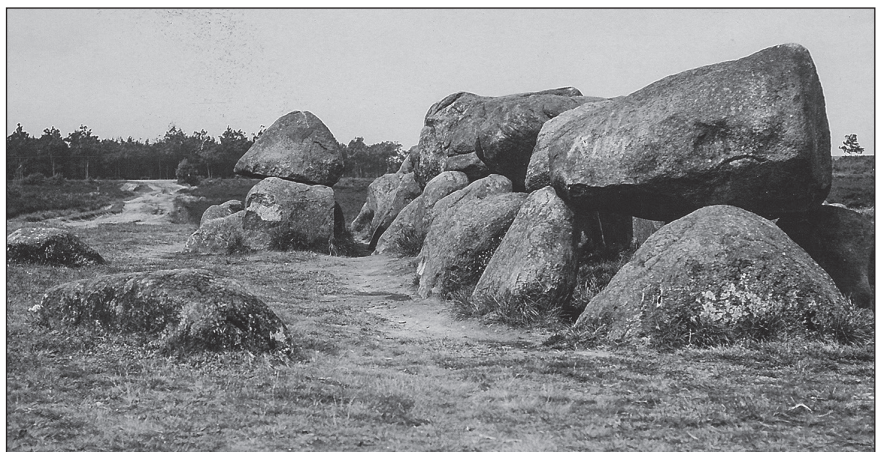
Bleven liggen in dit land.

Jaap van Sleen

"En groote brokken steen uit midden
Zweden,

Die met de gletchers van de bergen
gleden, Bleven liggen in dit land".

Fotocollectie Wim van der Wijk

Deze regels zijn het begin van een gedicht van 160 regels over het grote hunebed, gemaakt door Jaap van Sleen. Hij, de **chocoladekoopman**, zit te mijmeren op een steen en is geheel alleen, wat niet vaak zal voorkomen op mooie dagen.

Meester Jaap van Sleen.

Uit het gedicht van Jaap van Sleen blijkt, dat door de grote aantrekkingskracht van de beide hunebedden, het ook de moeite loont om er te staan met de nodige negotie.

Hij is bij de oudere inwoners bekend als meester Van Sleen. In zijn tijd is hij een bijzonder iemand in de gemeente. Hij is geboren in 1879 en trouwt in 1909 met Bontje de Graaf uit Leeuwarderadeel en is onderwijzer aan de lagere school in Uffelte van 1904 tot 1921.

Ze krijgen 11 kinderen en het echtpaar woont in die tijd aan de Rijksweg in Uffelte en in de Schoolstraat nr. 22, op de plek van het voormalige schooltje. Later verhuizen naar een keet aan de Zuidstraat achter het schoolbosje.

Hier staat meester Van Sleen met juf Haveman op een klassenfoto uit plm. 1917.

Bron: Oenze Schoele

Meester Van Sleen is een bijzonder intelligent man. Wie iets bijzonders heeft klopt bij hem aan. Tijdens de Eerste Wereldoorlog bewijst hij talrijke inwoners onschatbare diensten. Veel boerenzoons bezorgt hij landbouwverlof. "Als meester Van Sleen schrijft, komt het voor elkaar " zeiden de inwoners. De brieven van hem zitten hecht in elkaar en iedere keer als hij een epistel schrijft, gaat de regering door de knieën: het verlof wordt verleend en in Den Haag wordt hij gevreesd. Hij heeft overal verstand van en men klopt nooit tevergeefs bij hem aan.

Naast onderwijzer is hij ook *agent der levensverzekeringenmaatschappij "Vennootschap Nederland"*.

Ook is hij een goede dichter en maakt gelegenheidsgedichten bij huwelijken en voor op de karren bij het jaarlijkse school-en volksfeest, waarbij de kinderen zingen:

*Het is feest vandaag in Uffelte voor groot en klein,
Wij krijgen chocola en koek, wat zal dat heerlijk zijn,
Daar komt de optocht aan met vlaggen en pluimen,
Concordia gaat voorop, die mag de weg ontruimen.*

Waar of niet waar?

In 1936 komt er een spannend jongensboek uit, *Het Geheim van het Oude Heideland*, geschreven door Piet Sjoerdsma, een pseudoniem voor Petrus Heiner. Het verhaal speelt zich af in de omgeving van Darp en Havelte. Vier HBS-ers uit Sneek kamperen in de buurt van Darp en beleven daar allerlei avonturen. De schrijver kent niet alleen het landschap goed, maar heeft ook allerlei mensen in het dorp gekend, die hij onder een pseudoniem in het boek benoemt.

Zo bekijken de jongens ook de hunebedden en hebben daar een verrassende ontmoeting, met wat later zal blijken, met meester Van Sleen.

"Bij de hunebedden, welke de jongens nu nog eens bezochten, stond een man, die prentbriefkaarten en chocolade verkocht. Hij was bezig aan enkele bezoekers een en ander van de vermoedelijke geschiedenis van de hunebedden te vertellen. De jongens stonden verbaasd over de kennis en bespraaktheid van den eenvoudigen heidebewoner. Ze kochten wat en knoopten een praatje met hem aan, waaruit bleek, dat hij ook in andere dingen goed onderlegd was. De man zag wel aan hun

In 1936 verschijnt het jongensboek *Het Geheim van het Oude Heideveld* geschreven door Piet Sjoerdsma. De 4 jongens die de hoofdrol spelen, hebben bij het grote hunebed een bijzondere ontmoeting.
Fotocollectie Wim van der Wijk

gezichten, dat ze zich verwonderden, maar maakte hen niets wijzer. Er waren al weer anderen waarmee hij zich bezig hield. Later hoorden ze, dat die ruige heideman eenmaal hoofdonderwijzer was geweest. De een zei, dat misbruik van sterke drank de oorzaak was van zijn verval, een ander sprak van tegenslagen in 's mans leven. Zeker was, dat hij langzamerhand aan lager wal was gekomen en nu leefde hij in een armzalige hut, ergens op de hei. Hij was getrouwd met iemand, die hier thuisbehoorde en die ook langs de huizen ventte met heidebezems. Al jaren stonden ze 's zomers met koopwaar bij de hunebedden, waar de man z'n kennis in klinkende munt trachtte om te zetten."

Meester Van Sleen heeft inderdaad één zwakke plek, de drankfles is machtiger dan zijn wil en dat kost hem zijn baan als schoolmeester in 1921. Dat het in het boek inderdaad gaat om Jaap van Sleen, blijkt uit zijn reeds eerder aangehaalde gedicht over het Darper hunebed, wat hij in de jaren dertig gemaakt moet hebben. De slotpassages zijn als volgt:

Vroeger lag het hunebed verlaten
Thans wordt dat wonder alle dag bezocht
Men hoort hier zelfs in vreemde talen praten
En door den dichter wordt wat chocola verkocht

Als de vacantietijd is aangebroken.
Dan komt 't publiek uit Noord en Zuid, uit Oost en West
Menigmaal wordt hier 't histories licht ontstoken,
En de chocolade man, hij vaart hier best.
O monument uit lang vervlogen dagen
Ik dank U, dat gij heden hier nog staat

'k Wil alle dag van uwe ouderdom gewagen,
Als 'k met 't publiek het grijs verleen bepraat.
Dat in de toekomst veel publiek deze plaats bezoeken,
Het is de moeite waard van wie het nimmer zag.
Er zijn zoo velen, die in 't minste niet vermoeden
Dat hier sinds jaar en dag zoo'n wonder lag.
O kom dan toch, bezoek die mooie streken
Geniet een wijle van de schoonheid der natuur.
En dan eventjes mijn lekkernij bekeken,
Tot slot, gedooft is nu mijn dichters vuur.

Hij ventte dus wel degelijk met chocola en andere negotie bij de hunebedden en vertelde aan de toeristen boeiende verhalen over de geschiedenis van de hunebedden. Dit wordt nog eens bevestigd door Klaasje Baaiman (1924) uit Darp, die geboren is op 't Schier en met de buurkinderen vaak speelde bij de hunebedden. De mythe die Piet Sjoerdsma er echter van maakt, dat meester van Sleen leefde in een armzalige hut, ergens op de hei en dat zijn vrouw Bontje ventte met heidebezems, is een verzinsel. In zijn boek komen meer personen voor die een bijzondere rol spelen. Zo wordt ook de leider van een bende die zich bezighoudt met de handel in verdoovende middelen, meneer Müller, opgevoerd als een geheimzinnige 'steentjeszoeker', waar de amateurarcheoloog Voerman model voor heeft gestaan.

Uit recente informatie uit Uffelde, blijkt dat Jaap van Sleen, ondanks zijn drankgebruik, een zeker aanzien genoot in het dorp. Hij was goed ontwikkeld, in de jaren dertig o.m. lid van het muziekgezelschap Aurora, regisseur van de toneelvereniging en organiseerde de jaarlijkse optochten bij het school- en volksfeest. Zijn inkomsten, overigens niet altijd

132

Uffelter meester Jan 21/04/67 van Sleen woonde bij de hunebedden

Eén van de bij oudere inwoners van de gemeente Havelte heel bekende figuren is meester Jan van Sleen. In zijn tijd was hij de meest vreemde figuur uit de gemeente. Meester Van Sleen was een bijzonder intelligent man. Enkele tientallen jaren was hij hoofd van de lagere school in Uffelte en wie iets bijzonders had klopte bij hem aan. Tijdens de eerste wereld-

In 1967 plaatst de Steenwijker Courant een artikel met de vette kop "**Uffelter meester Jan van Sleen woonde bij de hunebedden**".

Uit meerdere bronnen blijkt dit een verzinsel te zijn van de journalist, gebaseerd op een verhaal in het boek *Het Geheim van het Oude Heideveld*. Frits Lutterop, destijds chef algemene zaken van de gemeente Havelte, zet dan ook met een ferme haal 'fout' op het krantenbericht.

Archief HvH e.o.

in geld uitgedrukt, verkreeg hij in die jaren o.m. door het schrijven van de eerdergenoemde brieven en de boekhouding voor particulieren en bedrijven.

De mythe over Jaap en Bontje wordt nog tot in de jaren zestig in stand gehouden door een krantenartikel in de Steenwijker Courant van april 1967, met de vette kop **Uffelter meester Jan van Sleen woonde bij de hunebedden**. Het blijkt dat de journalist de informatie heeft gehaald uit het boek *Het Geheim van het Oude Heideveld*. Uit meerdere bronnen in Uffelte wordt nog eens bevestigd dat Jaap en Bontje altijd in Uffelte hebben gewoond. In 1937 wordt op de plek van hun keet aan de Zuidstraat, door de gemeente een woning voor hen gebouwd, waar Jaap van Sleen woont tot zijn overlijden in 1948. Bontje vertrekt daarna naar Meppel, waar zij in 1968 overlijdt.

Jaap en Bontje van Sleen wonen van 1937 tot Jaap zijn overlijden in 1948, in een voor hen gebouwde gemeentewoning aan de Zuidstraat nr. 2 in Uffelte. Deze foto is uit 1947.

Fotocollectie HvH e.o.

Bronnen:

- *Hunebedden en Grafheuvels*, M.G. Warffemius, N.V. Arbeiderspers, Amsterdam, 1932
- *Het Geheim van het Oude Heideveld*, Piet Sjoerdsma, Van Holkema en Warendorf, Amsterdam, 1936
- *Steenwijker Courant*, 21-04-1967, Uffelter meester Jan van Sleen woonde bij de hunebedden
- *Oenze Schoele*, plakboek vol Uffelter schoolherinneringen, Marrie Harms en Geke Kiers, DAV BV, Ruinerwold, 2004
- *De auteur van het Geheim van het Oude Heideveld*, H.T. Waterbolk, Waardeel 2-2006
- *Portret bij 't Hunebed*, Mensen bij hunebedden op ansichtkaarten circa 1900-2000, Mark Goslinga, Waardeel 2-2007
- *Uffelte, Bewoners en Huizen*, Werkgroep KGB van de Historische Vereniging Havelte e.o., 2011
- *'Hunebedden bezorgen ons een tijdreis'*, Professor Daan Raemaekers, Dagblad van het Noorden, 7 november 2017
- Met dank aan diverse inwoners uit Uffelte, Havelte en Darp voor informatie over Jaap van Sleen en zijn vrouw Bontje.

Havelte, november 2017
Wim van der Wijk